

Entrevista

Alaa Al Aswani

Novel·lista egipci

Mai interfereixo en les actituds dels meus personatges”

Text: Matilde V. Alsina

Ha revolucionat el món lector àrab amb una novel·la sorprenent, *L'edifici Iaquibian*, una mirada diàfana i sense tòpics a l'Egipte actual i la seva gent. Edicions de 1984 ens la porta en català.

A 'L'edifici Iaquibian' hi ha sexe explícit, avortament... Està preparada la societat egípcia per a un llibre així?

Sí, ha sigut *best seller* a Egipte i al món àrab i la meua nova novel·la ho torna a ser. Una de les coses més positives de la literatura és presentar una societat des d'un nivell real i no estereotips. La literatura presenta el patiment humà real, per això és la més humana de les arts.

L'abús de poder i la corrupció són els mals de l'Egipte actual?

Sí, perquè hi ha una dictadura. Sóc metge, he de saber diferenciar entre malaltia i complicacions. Si tractes les complicacions com una malaltia, mates el pacient. Cal centrar-se en la malaltia. La malaltia és la dictadura i les complicacions són: pobresa, injustícia, desesperació dels joves, tortures, falta de drets humans i fanatisme. Per resoldre-les, primer cal curar la malaltia.

Sense dictadura no hi hauria fanatisme?

Sempre hi ha aliances entre el fanatisme i el conservadorisme religiós i la dictadura, perquè busquen el mateix: el poder. Un dictador estarà content si té a la mà esquerra el poder polític i a la dreta el religiós. Podrà governar molts anys, perquè té tot el que fa obeir la gent. És una lliçó en la història de la humanitat, no només el cas d'Egipte, que té una experiència democràtica antiga: vam ser els primers a tenir parlament a l'Orient Mitjà i a l'Àfrica. No arrenquem del no-res. Però la dictadura no és només una forma d'opressió política, és una manera de pensar, de veure la gent.

El personatge de Butheina és la veu de la gent que no estima el seu país?

Butheina no ha anat a la universitat, és molt jove i està molt desesperada. Diu "odio Egipte perquè no puc veure-hi cap cosa bonica per estimar-lo", però crec que vol dir "odio el que està passant a Egipte". No crec que ningú pugui odiar el seu país, però pots odiar el que hi passa i no ser capaç d'expressar-te clarament. Mai interfereixo en les actituds dels personatges. Faig un gran esforç inicial per dibuixar-los, hi dedico mesos fins que els tinc. Després, els empenyo una mica quan escric i aleshores arriba el gran moment: perdo el control dels personatges. A dos quarts de set del matí ja tinc obert l'ordinador i a la pantalla de la meua imaginació veig coses i descriu el que veig. No puc dir en nom de Butheina el que ella diu. Ella ho diu i jo escric el que li sento dir.

Un dels personatges és homosexual. A la televisió s'han vist batudes contra els homosexuals a Egipte...

Un altre estereotip: que l'homosexualitat no està tolerada en la cultura àrab. No és veritat. Això de la batuda va passar un cop, va ser una qüestió exclusiva del règim egipci i ningú en sap el motiu. A més, es va de-

tenir i torturar tothom, no només homosexuals. Vull dir que la tortura és una pràctica rutinària diària. Jo li vull parlar a nivell de l'antiga cultura i literatura àrab, molt tolerant amb els homosexuals. Hi ha una categoria en l'antiga poesia àrab que es podria traduir com "sentiments homosexuals", molt practicada per poetes d'Al-Andalus. Abu Nawas, un dels poetes més grans del món àrab, era homosexual i Amin, un dels fills de Harum Al-Raixid, el nostre Rei Sol. Avui, moltes estrelles de cinema i artistes ho són i la gent ho sap, però els interessa la seva capacitat artística i no la inclinació sexual. I a Occident, en els últims 30 anys, l'homosexualitat ha estat admesa com un dels drets humans però molts cops és només a nivell teòric.

Com és que el llibre ha passat la censura?

No hi ha censura oficial sobre els llibres. N'hi ha per al cinema, la televisió i els espectacles. A vegades hi ha una censura invisible. Abans d'aquesta novel·la, tenia un parell de reculls d'històries curtes i el govern no els va voler publicar. Quan comences és millor que t'ho publiqui el govern perquè les editorials privades no mostren gaire entusiasme pels autors novells. Vaig estar deu anys sense publicar i uns amics van pagar una petita edició de la meua obra, d'unes 400 còpies, que va rebre bones crítiques. Amb *L'edifici Iaquibian* vaig anar a les editorials privades però vaig rebre la mateixa resposta: "És molt bona però no volem problemes". Això és autocensura. Vaig trobar un editor, un company activista en el moviment per la democràcia que ja tenia problemes amb el règim. Per tant, publicar-la no li representava cap daltabaix. En va fer la primera edició i va ser un autèntic fenomen, fins i tot abans que la premsa hi prestés atenció.

Els integristes no s'han molestat per com els tracta?

No van posar cap objecció a aquesta novel·la. A la nova sí, perquè

PASSA A LA
PÀGINA 50

Entrevista

VE DE LA PÀGINA 48

passa a Amèrica, amb una egípcia que s'enamora d'un jueu i això no els ha agradat. Es diu *Chicago* i ha venut 25.000 còpies en quatre setmanes, el doble que l'altra. M'he adonat que la veu dels fanàtics té més ressonància que la seva existència real. Si escrius una cosa que no els agrada, comencen a enviar e-mails, a fer trucades... Són molt actius. En canvi molts lectors als quals agrada el que has escrit no ho manifesten de cap manera.

No té por que li facin mal? Ni el Nobel va salvar Naguib Mahfuz d'un atac...

No crec que hi hagi una amenaça real dels fanàtics contra mi. He rebut insults per *Chicago* i vaig insistir a afegir una pàgina per explicar què és una novel·la i per què no tenim el dret de treure conclusions sobre els personatges literaris. Ho vaig fer perquè és el meu deure i perquè molts fanàtics són joves influenciats per idees molt dolentes i una certa visió de l'Islam. He aconseguit canviar-ne alguns. Tinc un seminari per a joves escriptors i vaig convèncer alguns dels que m'havien atacat que hi vinguessin. Si hi ha problemes, no vindran dels fanàtics: vindran del govern.

Quina mena de problemes?

No em van convidar a la *première* de la pel·lícula basada en *L'edifici Iaqubian*. Segons un diari independent, perquè hi aniria gent de molt alt rang del règim i, per una qüestió de seguretat, la meua assistència no seria correcta, però no per les meves opinions polítiques, sinó perquè sóc l'autor de la novel·la. Coses així. A molta gent li agrada la meua feina, però el govern s'ha queixat de mi per la meua opinió política i les entrevistes amb mitjans occidentals. Una queixa deia que jo no tenia res a veure amb Egipte, perquè vaig estudiar a l'Escola Francesa i vaig anar als EUA.

Fa poc Yasmina Khadra es queixava del mateix...

No, jo sóc diferent. No sóc un escriptor d'èxit i no visc fora d'Egipte. Un dels motius pels quals vaig decidir quedar-me és que si escrius sobre el teu país, tens molta més credibilitat si hi vius que algú que se n'ha anat a l'estranger. No tinc res contra Yasmina, és molt bon escriptor i m'agraden les

“A l'escriure ficció, no he de copiar ningú. He de llegir tothom però he de mantenir la meua veu. He d'escriure sobre la meua gent i de la manera que jo vull. El millor model en aquesta lluita és García Márquez”

seves obres. Parlo en general. Si vols escriure sobre la teua gent, necessites contacte humà. T'has de mantenir dins de la societat, sentir-la. No hauria pogut escriure *L'edifici Iaqubian* si hagués viscut a l'estranger. Allà només tens nostàlgia. I la nostàlgia no és suficient. Et pot donar una bona novel·la, però perds la perspectiva.

Com es valora l'escriptor en el món àrab?

Durant els últims vint anys la novel·la àrab s'ha vist molt influïda per alguns moviments literaris occidentals, sobretot provinents de França, com el Nouveau Roman. No estic convençut que hagi de copiar el que els altres han fet abans. En escriure ficció, no he de copiar ningú. He de llegir tothom però he de mantenir la meua veu. He d'escriure sobre la meua gent i de la manera que jo vull. El millor model en aquesta lluita, perquè és una lluita entre aquesta visió i els que defensen escriure de manera moderna, és García Márquez. I els lectors em demostren que tinc raó perquè la meua novel·la, tot i ser cara, es ven molt. La gent llegeix a Egipte i la literatura àrab no és menys que la llatinoamericana, però tenim un seriós problema de traducció. Tot i això crec que l'autèntica consecució del món àrab és la literatura. Naguib Mahfuz va guanyar el Nobel i tenim una desena d'autors que se'n mereixen un altre.

Microcosmos egipci

JORDI GARCIA

Alaa al Aswani
L'edifici Iaqubian

Edicions de 1984, Barcelona, 2007
Traducció de Pius Alibek

Nascut el 1957 al Caire, Alaa al Aswani és dentista i escriptor. Publica regularment articles sobre literatura, política i esdeveniments socials als diaris egipcis i és autor de dos llibres de relats. *L'edifici Iaqubian*, la seva primera novel·la, és una crítica punyent al seu país i als tabús que recolza i fomenta: l'homosexualitat, la tortura, la corrupció política, l'esclavitud sexual... Curiosament, el llibre va sortir indemne de la censura del seu país i ha desencadenat debats tant entre les elits culturals del Caire com entre els lectors d'arreu del món. El Parlament egipci, vist el terrabastall causat, ha censurat, però, diverses escenes de l'adaptació a la gran pantalla que n'ha fet el director Marwan Hamed i que va estrenar-se al passat Festival de Berlín.

L'edició en català ha estat també tota una odissea. L'editor Josep Cots es va fixar en "un comentari de tres línies enmig de ressenyes per a més de 200 obres de la Fira del Llibre de Frankfurt". Després de llegir-ne una traducció anglesa publicada per la Universitat del Caire, es va posar en contacte amb Pius Alibek, que no és pas un traductor professional, sinó el propietari del restaurant Mesopotàmia de Barcelona.

El *Iaqubian*, que existeix, continua sent una construcció fascinant. Erigit el 1934 al Caire i batejat amb el nom del líder de la comunitat armènia, va ser considerat durant molts anys un model de comoditat i elegància. Amb el pas dels anys, però, l'immoble ha anat perdent tot allò que tenia de resi-

dencial i ara hi viuen persones de totes les classes i procedències. A més, com aviat descobreix el lector, l'edifici no només té un vessant espacial, sinó també intel·lectual, polític i textual. Hi viuen o hi treballen una sèrie de personatges que, tot i no arribar-se a conèixer, compareixen un mateix estat d'ànim: tots estan, d'una manera o d'una altra, condemnats. Fa anys que lluiten sense resultats contra la societat tradicional egípcia i, consegüentment, se senten frustrats i deprimits. Metàfora de l'Egipte contemporani, microcosmos de vides encruades a l'estil d'*El callejón de los milagros*, de Naguib Mahfouz, el llibre ens permet desfer-nos de la imatge estereotipada que tenim de l'altra costa del Mediterrani.

Entre els habitants del *Iaqubian* hi trobem, entre d'altres, el devot i ortodox fill del porter, que vol entrar a l'escola de policia però que acabarà immolant-se en nom d'Al·là; la seva promesa, víctima dels abusos del seu patró; l'aristòcrata nostàlgic dels temps del rei Faruk que sucumbeix a tot tipus de plaers terrenals; l'intel·lectual gai que viu en secret els seus amors, i l'home de negocis sense escrúpols que tracta d'entrar en política. Cadascun dels personatges, doncs, representa una de les peces que conformen el mosaic de la societat egípcia, una societat en la qual la cobdícia sense fre i el fanatisme religiós són la resposta a la manca de possibilitats laborals i a la fragmentació social.

Amb un esguard tendre i afectuós, i una prosa àgil i captivadora, el llibre ens encara amb les conseqüències dels tumultuosos esdeveniments de l'Egipte del segle passat, des de la Segona Guerra Mundial fins a la Guerra del Golf i l'augment de la militància islàmica. Com exposa un dels personatges del llibre: "La raó és l'absència de democràcia. Si de debò tinguéssim un sistema democràtic, Egipte seria una gran potència".

Anna
Tomàs

Fenomen

És supervendes al seu país i al món àrab i ha vist la seva obra traduïda a diverses llengües europees, però no abandona la consulta de dentista. Diu que ho necessita perquè no es pot viure només de la literatura -i esmenta Naghib Mahfuz, que va continuar treballant per al govern fins que es va jubilar- i perquè li permet el contacte amb la gent, indispensable si vols captar el pols de la societat i fer una novel·la viva. Perquè a Alaa al-Aswani (el Caire, 1957) li interessien les novel·les vives. Cita l'editor italià Feltrinelli i

assegura que el més important és que "la novel·la estigui viva. Si ho està, quan la llegeixes, sents els sentiments dels personatges". Un element que valora tant com la seva independència com a escriptor. Fa dos mesos va treure a Egipte una novel·la nova, *Chicago*, que s'està venent encara millor que *L'edifici Iaqubian*, i considera el que li ha passat com a "excepcional". Fill d'Abbas al-Aswani, reconegut escriptor -va guanyar el premi Estatal de Literatura el 1972- que treballava d'advocat per viure,

va estudiar per ser dentista als EUA. Allà va conèixer el poble nord-americà, del qual té una bona impressió que els fets posteriors a l'11-S no han aconseguit canviar. Al-Aswani diferencia entre el poble nord-americà i la màquina administrativa nord-americana, que titlla de *diabòlica*. I diu que no es creu la divisió que fa Bush entre els àrabs i Occident. Per ell el món està dividit en dos blocs: el dels humans, que acull la majoria de la gent, i el dels no humans, que inclou dictadors, fanàtics i imperialistes.